

ניקרו לוג

מן החבורה הלכו עוד שנים: י. ל. קנטור ועזרא גולדין.

י. ל. קנטור התחיל את עבודתו הספרותית בשנות השלישים למספרנו כשיר "אני מאמין". "הדפים ב"השחר". ושנו הביע דעות מתקדמות. מעין אלה ששררו אז בספרות הרוסית המתקדמת. את כשרונו הזורנלוסטי הרב הראה עוד בעבודתו ב"הצפירה". בעת שיצאה בברלין. והוא תלמיד-לרפואה באוניברסיטה שבברלין. אחר ניעורכיה הראשיים (באוסן בלתי רשמי). ואולם בשנת הרמיו הלך ויסר בעצמו כפטרבורג את "קיום" — היומן העברי הראשון — שלמרות נייעוט שנותיו, הספיק לתת דחיסה גדולה להשבחת הטעם הספרותי של הקוראים העברים. כשנפסק "היום" — מחוסר אמצעים חומריים ורוחניים — עבר המנוח הרבה ב"המולין". ואח"כ גם בשנים הראשונות של "השלח" (בשנו ובכנויים ספרותיים: מ. בליסן, מנהל-אב ועוד) וב"הדרור". הראשון. בעשר השנים האחרונות נדס קולו של י. ל. קנטור וכמעט שלא נשמע כלל בספרותנו. רק ב"רשפים". שנערבנו עיי חברו דוד פרישמן עוד נדפס בזמנו לפני שנות מספר מאמר על התפתחות הלשון העברית — ולא יסף. לקנטור היו ידיעות נרחבות במקצועות שונים, כשרונות ובים נאלה הדרושים לנלאכת העריכת, זריזות, הריצות, שכל חי ועט סופר מהיר. ואולם התנאים המכלים, שבהם נחונה העתונות העברית, הסוור הנפשי לשליש שעות: עברית, רוסית וזרגון וההכרח למצא לחמו מחוץ לספרות (קנטור שמש בכחונת

הרבנות-מטעם בליבו, ווילנה וריגא) — כל אלה הביאו לידי כך, שהמנוח לא יצא כל מה שהיה יכול לעשות וירושלם הרוחנית קטנה היא מזו שהיה יכול להשאיר לספרותנו.

עוד יותר מעציב הוא גודלו הספרותי ^{לשעל הרבה} בטובן חוסי, לאהר בעוד שקשיו ^{לזירה} ~~לזירה~~ ^{ובזמן} שלו, סובלי ציסט, שראשו נעוין שמוטברים רבים עברו על ראשו ^{לזירה} ~~לזירה~~ ^{ובזמן} שלו, סובלי ציסט, שראשו נעוין בתקופת ההשכלה. כבר לא היה אורי מה להגיד, — הנה גולדין המספר קמל כמעט בראשית התפתחותו הספרותית, בעוד שקווצות ראשו עוד היו מלאות של

שירה וידו הבלתי-רועדת אותה בעט ציר-אמן... עזרא גולדין, שטעם סוליטזנו הליריים ב"המולין" ביטם "אני ישן ולכו ער" עורנו בסינו ו"קולו מערי השדה" עוד יצלצל באזנינו. — תחיל את עבודתו הספרותית כמיש לעינינו היינו בשנות תרין — תריס, באותן השנים הטובות לספרותנו הצעירה: שנות צמיחת כשרונם של ביאליק וברדויצבסקי, שנות "ספרי אנורה" של בן-אבוגדרו, ה"לוחות" של "אחיאסף" ו"השלח" של אחד-העם, שנות הישיבה האמתית — ובמדה ידועה גם האמונה — להדש את פני ספרותנו ויהי מה, לתת לה הובן חדיש, צביון אנושי, להסית בה רוח של עזמויות נכונה, לגלות על ידה את האדם ביהודי, לחאר בה לא את היהודי האדוק לעמדת החפשי ואת המאמין בהבלים לעמדת החכם והסקה, כאשר עישו הקודמים, כי אם את בן-העט הטוב, החשוב, המוסרי לעמדת הרע, הישפל והמקולקל. בספורו הראשון "ישכול

תרסיא) — זה כחמש עשרה שנה — לא קראנו מגולדין אף יורה אחת ואף את שמענו לא שמענו בלתי היום כי מת. גורל נור ואכזרי.

* * *

לספרות. כלכל דבר אורגני, נחוץ אויר לנשימה. הספרות. ככל דבר שבגדול, זקוקה לטיפול ולטפוח. לשיכך לא יסלא, על שהיצירה הספורית, זו שפחות מכל המקצועות הספרותיים עלולה היא להעשות באופן מיכני, לקחה בספרותנו, שאין לה אויר ואין לה אפשרות הטפוח ההגון, על אחת שבע. צחיחה החלקה ומקוללה—והפרדות תבעשנה בתוכה.

... בן עשרים היה הצעיר עזרא בן יצחק גאלדין, יליד עיר לונא, ג'שנא בשנת תרמ"ז להוציא שירים בשפת קודש, "שירי-נער" קרא להם בעצמו ואסיגרף נתן להם מילקוט קהלת: כשארם נער אומר דברי זמר... ואולם אז באה ההתנצלות, שהספר מקדיש לגיס-משכיל, לאח צעיר ולרעים אוהבים ורחוקים. המנהה הדלה מוקרבת על "מזבח אהבת רעים", "למענכם רעי ואוהבי נגשתי אל הדפוס"... ואף "שכול ואלמון" מקדיש לידיד-לב אחד, "שנמצא" כתפוח בעצי היער בין צעירי הדור הזה אשר כרבם בהריחם מיעט בהשכלת, הזמן ישנו עורף לתורתנו ולשפתנו" —

ברם, הספורים שאחר כך כבר נכתבו בעת שהמחבר הצעיר בעצמו — "סופת הזמן שלטלהו מלטלת גבר", בעת שהוא בעצמו כבר נחרחק מהסביבה

ואלמון" (וורשא, תרנ"ג). שהוא יצירת-בסר לגמרי, נראה, אף על פי כן, יחס חדש לגבור מוצד המחבר, יחס שכמעט לא נמצא דוגמתו אצל כל המספרים שקדמו לו. כאן אין חרודים ואין כל ליצנות על חשבון הקברן הגס, אין כל מבט-נגבות, כי אם, להפך, המספר מביט על גבורו, איש-ההמון, מנוטה למעלה: יושב לרגליו וישומע את כל אשר יואיל האדם האמלל לספר באזניו, יד המשורר המתחיל קצרה אמנם לכרוא ניב שפתים טבעי לחיים הקברן, אבל נזר-הפרגיות העליונה וכורא-הורה הושמו כאן על ראשו בכל התמימות והנאמנות של משורר מתחיל.

כך התחיל עזרא גולדין — ושנים אחדות גם המשיך. בשנת תרנ"ו היינו בעבור רק שלש שנים, נתן כבר להוצאת "הושיה" ספור ריאלי גמור ומכונה — אח "קרח נוכאן ומכאן". מחוות-חיים בולטים ונחרתים בלב — ביחוד במחציתו הראשונה. בינתים ראו אור עוד שני ספורים כמנו ב"ספרי האגורה": "אם ובת" ו"למקום תורה". זה האחרון היה מלא רגש-תונה אמתי והרעיד את הלבבות. מאותה השנה, תרנ"ו, ערב שנת יסוד "השלה", נסה המספר את כחו גם בכנית ביטה לספרות והוציא ילקוט ספרותי מעולה בשם "הזמן", שרוח של סרוגריסיביות והתחדשות שפוך על כלו ושעור כיום לא אבד לרוב דכריו הערך החיוני.

הרינות היתה, איפוא, לקוות הרבה מהסופר החדש! ואולם התקוות לא באו, אף מיעט מהתקוות לא באו, מאחרי "דימון יהודי" (ביבליותיקה עברית,

הוא לומר דבר-מה, ירוצה הוא "להתנער ולצאת כפעם בפעם", אך סר כחו, אין לו כחה לגלם את שאיסתו. יש אצלו מעין איזה סכימה על אדות גבור גדול מתוך העם, אלא שהיא אינה קורמת עור ועצמות. מסני שהיוצר כבר נמצא בעולם אחר, זר לכל זה. הוא מנסה את המאנירות הקודמות שלו—ואין כל הוצאות. ברם, יצירה כוזבת ונפוחה זו היתה גם האחרונה.

הסכימה הזרה לספרות נצחה לגמרי. המעין נסתם.

כי אחמוספירה ספרותית חשובה, מוחשת, ותהא גם סרחוק, שתעמוד כנגד אותה הסכימה מקרוב, העוינת את הספרות העברית, וישבה נשקע הסוסר הצעיר — אחמוספירה כזו לא היתה, ובלי אויר ספרותי, אין היי-ספרות. אפשר שזכאן לא היה נקום אפילו למלחמה. כאן אפשר היה רק, שגולדין, באחדים כחבריו שנשארו סופרים עכרים מובהקים עד היום, לא יצא מאי-הסכימה, שבה נמצא הוא עם חבריו לפניו. ואולם מכיון שיצא, מכיון שנעשה הצעד, מכיון שנעשה "לאיש בין אנשים", שוב לא היתה לו תקנה. ההשתחקות באה מניולא, באה בהכרח. ויחכן, שבכל חמש עשרה השנים האלה לא נסה גם בעל "למקום-תורה"—מכיון שרחק ממקום תורה — להזות חזון לעמו, ובעל ילקוט הזמן, מכיון שההל לשאת ילקוט אחר, ילקוט של קוניסיונר, לא התאווה גם להשמיע קול בספרות עמו, כאילו לא היתה זו במציאות. התכונה של הגשור, גבור הספור "קרח נכאן ומכאן", להוציא את פרופוחיו על הגטרא ולהתענג על מראן

המצערה, הסוחתת והולכת, העורגת ל"מעשי-נערות", ל"דברי זמר", למלה עברית... כי אכן קשה לכתוב ספורים מחיי-העם לא בשפת העם ולא בשביל העם; קשה לכתוב ספורים מחיי-עם, שהיום הוא כאן ומחר באמריקה; קשה לכתוב ספורים מחיי-עם, שבכל סלך וסלך משחנה צביונו לפי צביון העם הזר שבתוכו הוא יושב; קשה לכתוב ספורים מחיי עמ, שאין בו המשך מאבות לבנים.—מקור-לא-ברוך, מקור-אכזב...

אף על פי כן, כל עוד הכו כחות העלומים הרעננים במשורר הצעיר כתב את ספוריו ולא בקש תשלומין, שאינם; כל זמן... כל זמן שלנגד העינים עוד עמדו, למצער, הקוראים היחידים-השרידים: הגים המלשכיל, האח הקטן, ידיד-הלב הכוב...

ואולם משנטלטל עורא גולדין לסכימה אחרת, או יוחר נכון, משיצא מאותה אי-הסכימה של אי-אלו נערים קוראי-עברית ונכנס להסכימה הרגילה של יהודי-יום-יום, של יהודים עושי-עסקים, במקום שאין יודע כלל ממוציאותו של דבר כספרות עברית (ואצל אלה ששמיעה שמעו עליה במקרה אין אליה, ככיוון, אלא יחס של מנוד-ראש ובוז קל)—מיד חורגשה אפיסת הכחות ובאה הירידה.

תהילה עוד העלה הנחל* הקטן אבעבועות וקצף. דלל המעין והמים הדלוחים העלו עלים בלים ורקובים כדמות היצירה הלקויה "דימון יהודי", שכלה רגישנות ויוף של דברים. המיד כך: במקום שאין רגש נאמן, באה הרגישנות. נראה היה מתוך אותה יצירה, שעוד איזה דבר חוסס בקרב הסוסר הצעיר, שעוד רוצה

השמות שלה. ואולם, לוח-שמות — נה, באטת, עוד יש לה לחבורה שלנו חוץ
מזנון? ואם נמצא לומר: האם גם יש חבורה ולא רק לוח-שמות? —

„שכול ואלמון“ בספרותנו ורסיון ידים. כחות סועלים — את לא אחר בעיר
ואף לא שנים במשפחה. אין בטחון ביום מחר — ואולם רע מזה, כי אין כל חיי-
היום. צאן אובדות ותועות אנו, כלנו, ולא חבורת אנשים לוחמים, ורועה ומאסף
ומצרף אין. במה כקנטור וכגולדין עליהם השלום. יש בין בני-חבורת יחיו,
שעשדות בשנים עובדות עליהם ללא-יצירת, חולשות עליהם לשביתת-עט. כי אין
קבוץ עממי מרוכז, עובד, שיעורר כבוד לעצמו ויקרא לבניו שיעבדו אתו ובשבילו;
אין שפה אחת חיה וענפת, שתמלא את כל תאי העולמות הפנימיים ותתן חיות
כלב עובדית-משפחית; אין, לכסוף, אסילו חוג קטן של קוראים קרובים, שיבינו
ורגישו לשיחנו, קיר חלק מלפנינו ועקינות-חומותים מוכינינו ומשנאלנו, כאנשים
מיותרים נחלתך אנו, כלנו, סוסרי שפת עבר, ילדי-חוקונים של המוחיקנים האחרונים,
ואין הכרל וסדות בין חיים למתים.

יוסף חנר.

וגדול המספר.

לעז את יתר התכונות, שטחן סנח ויחד לאחבת תודה ויצירה. „חיי קבלו צורת
זכר“. הוא נשאר קרח גמור: לכאן ולא לכאן.

* * *

הלכו שנים מן החבורה — והלב דוה. ואולם משנה-מדות יחקוף את לבנו.
זכרנו כי לא מן החבורה הלכו אלה השנים, לא ישר מאת החבורה: חבורתנו
הספרותית נעזבוק משניהם זה כמה. השאלת: „מי יכול מקומם?“ לא התעורר
עתה כקרב חבורתנו השכולה, מעטת-האנשים; הצעקה: „מי יתן לנו חמורתם?“
לא תשמע; כאשר גם בחייהם, אצל האחר לעת זקנתו, בשנות חיו האחרונות,
אצל הישני ברוב ימי שנות-עבודתו, לא עמדו הם על מקומם, לא עמדו על משמרתם.
לא אחר מזהם חסם מקום בוכן ידוע, אבל לא מלא מקום, ועתה לא יתקד טקוכו.
מקומות סנויים לא נשארו, למדוה-לבנו הרב, אחרי שני נתיניו אלה. האכרות
שאין חוזרות הללו אבדו לנו עוד לפני עשר ולפני חמש עשרה שנה — ועוד נואו
אין חוזרות. גויעתם הספרותית של קנטור וגולדין קדמת הרבה למיתתם, באופן
לעתה, במוחם, לא אבדו לחבורה כחות סועלים, כי אם רק שמות נמחקו מלוח-